

Oude Kerk, zondag 14 februari 2021

ds. Johan Meijer

gelezen: Marcus 1: 35-40

titel: Reiniging door de Rots waaruit het leven welt.

overdenking

*gemeente van de Levende,
lieve mensen van God,*

Aansluitend aan deze overdenking zal Jan Braakman een orgelbewerking spelen van het lied 'Vaste Rots van mijn behoud'. Het is een stuk dat geschreven is door Dick Sanderman. 'Vaste Rots van mijn behoud' is een bekend lied, een voor velen dierbaar lied, dat tóch niet in het Liedboek van 1973 stond, maar wel in de Hervormde bundel van 1938. Een hertaling van dit lied is 'Rots waaruit mijn leven welt', lied 911 in het Liedboek van 2013. In die tekst staat: 'Die tot redding zijt gereed, die melaatsen rein doet zijn'. En om die reden, het noemen van melaatsen die rein

worden, is het lied opgenomen als liedsuggestie voor deze zondag, waarop het gaat over de reiniging van een melaatse man, iemand die leed aan huidvraat.

Tijdens dat orgelspel zien we een afbeelding, een foto. Deze foto maakte ik in de zomer van 2013, in de tuin van mijn zus en zwager in Nieuw Roden, die kort daarvoor een waterornament in hun tuin hadden geplaatst. Gefascineerd zat ik naar dat water te kijken, dat zich in allerlei vormen voordeed, geen seconde in de zelfde vorm. Op een gegeven moment, sommige momenten kun je ervaren als gegeven, vormde het water een bol, en precies dat moment heb ik kunnen vastleggen, een fractie van een seconde later was de vorm al weer anders. Je moet wel weten dat het water is, want het zou net zo goed steen kunnen zijn, of bevroren water. Maar het is ècht vloeiend water, zo dynamisch als het maar kan, te midden van die harde steensoort waar het ornament van gemaakt is.

De foto hangt in het halletje van mijn woning, vlak bij de voordeur. Dus iedere keer als ik de woning verlaat of binnenkom, kom ik langs die foto. Niet dat ik er altijd zo bewust naar kijk hoor, maar het heeft wel een belangrijke plaats. Als een herinnering van het vloeiend water, het levend water dat als een reiniging ons leven steeds wil vernieuwen, in een voortdurende, dynamische beweging. Het is symbolisch, zou je kunnen zeggen, als de doopvont die bij de ingang van deze kerk staat en ons herinnert aan onze doop.

Reiniging, dáár gaat het verhaal uit Marcus over dat we vandaag hoorden voorlezen. Reiniging, dat is waar de man die aan huidvraat lijdt om vraagt, of om roept, want hij deed het met kracht, als hij Jezus ziet voorbijkomen. Jezus, die in de synagogen van Galilea verkondigde, Jezus die demonen uitdreef, Jezus die in de voorgaande passage de schoonmoeder van Simon Petrus bevrijdde van een koortsvuur, dat haar als een demonie had bezet. 'Als Ú het wilt kunt U het mij rein maken', roept de man met huidvraat tot Jezus.

Huidvraat, een woord dat we kennen uit de Nieuwe Bijbelvertaling, melaatsheid zo werd het in vertalingen daarvoor genoemd. Het is misschien zoiets als lepra, zei de meester op de lagere school tegen ons, en we kregen dan plaatjes te zien van kinderen en volwassenen, veelal uit Derde Wereldlanden, die totaal verminkt waren. Geschonden aan de huid, maar dat vreet dieper, veel dieper. Huidvraat. Nu moeten we goed weten dat Marcus ons geen medisch verhaal vertelt, geen exacte diagnose van de dokter, het gaat ook niet over dat medische zozeer, het gaat om de gevolgen van een ziekte, niet alleen de lichamelijke die knap lastig en heel naar geweest zijn, pijnlijk voor de man die leed aan huidvraat. Maar de gevolgen zijn veel groter, vooral ook de sociale gevolgen.

Huidvraat, melaatsheid... het is een aandoening die, zou je kunnen zeggen, het aangezicht, het aanschijn van de mens schendt, de buitenkant van de mens, de kant waaraan je de mens herkent in zijn gestalte en die is geschonden. Wanneer een ziekte besmettelijk is, of zeer besmettelijk, is het nodig dat de besmette in een vorm van quarantaine gaat. Daar zijn we inmiddels al een jaar lang bijna erg bij bepaald. Wie huidvraat had, moest tijdelijk buiten de samenleving geplaatst worden en dat gold voor zolang het duurde. En diegene gold als onaanraakbaar.

Naast dat die maatregel om besmettingsredenen noodzakelijk was, bleef de mens die aan huidvraat of een andere besmettelijke ziekte leed wel onderdeel van de samenleving, althans zo was het bedoeld in de Thora. De gezamenlijke zorg bleef bestaan en bleef ook gelden voor de zieken. Zo was het in de Thora van Israël bepaald met genadige en sociale wetgeving. Je was dan wel letterlijk in quarantaine, of bevond je tijdelijk buiten dorp of stad, op onherbergzame plaatsen misschien, maar de zorg bleef bestaan, als een gebod van de Eeuwige. Een zieke diende verzorgd te worden, gevoed, gekleed. En wanneer de ziekte voorbij was, ging je naar de priester, die volgens de reinigingswetten van Mozes, namens de samenleving zág dat je weer genezen was en als een ritueel bij de terugkeer in die samenleving de reiniging symboliseerde als was het een doopritueel. De bekendste melaatse uit het Eerste Testament, Naáman, wordt ondergedompeld in de Jordaan en mag zo als een gereinigde horen bij het volk van de Eeuwige: 'Naáman nu niet meer onrein, mag onder uw beminden zijn, ja álle volken zijn in tel, bij U o God van Israël'.

Ziekte als onderdeel van een samenleving was dus in principe heel normaal. Ziek zijn diende beantwoord te worden met zorg, aandacht, liefde en mededogen. Het even buiten de samenleving zijn was in principe geen straf, geen schande, maar een maatregel, zoals ook wij vele maatregelen kennen die er in principe op gericht zijn de volksgezondheid te beschermen.

Maar, maar, maar! Leer mensen kennen en je weet hoe ze met maatregelen omgaan, hoe ze genadige wetgeving weten om te buigen tot strafmaatregelen en hoe zij sociaal bedoelde regelgeving weten om te buigen tot een buitengewoon onmenselijk en hardvochtig systeem.

Want waar de Eeuwige genade is, en genade voorschrijft, daar oordeelt de mens en niet te zuinig ook vaak. Buiten de samenleving staan betekende oordeel. Ziek zijn betekende oordeel en schande. Die huidvraatlijder zal wel gezondigd hebben en gestraft worden met zo'n verminkt gelaat, eigen schuld. Of misschien waren het zijn voorouders die scheve schaatsen reden. Er zit een luchtje aan die man, en dan niet alleen letterlijk, maar die kerel deugt niet. Enzovoort en zo verder. En zo werd de onaanraakbare in letterlijke zin, vanwege de besmetting, een onaanraakbare in sociale zin, een soort van paria. Was zijn huid al overdekt met ziekte, zijn bestaan werd overdekt met schande en verdachtmaking. Nagewezen, uitgefloten. Zo zijn mensen, zo hard zijn mensen.

En zo zijn wij nu bij die scène waarbij de huidvraatlijdende man aan Jezus vraagt om gereinigd te worden. Hij slaat de vraag naar genezing over, hij denkt al aan het priesterlijke reinigingsritueel. Zijn diepste verlangen is om er weer bij te horen, weer bij te mogen horen.

Jezus doorziet deze hulpvraag, deze schreeuw om redding, tot in het diepst van zijn wezen en wordt zo staat er letterlijk in zijn ingewand ontstoken, in zijn diepst geraakt, een intens gevoel van ontferming doorgloeit hem en Hij strekt zijn hand uit naar de man. Hij doorbreekt het taboe dat de onaanraakbare niet aangeraakt mag worden, omdat Hijzelf daarmee onrein wordt. Maar Hij doet het, Hij grijpt hem vast. Geen *social distancing*, maar intense aanraking. Hij grijpt hem vast, Hij drukt hem tegen zijn hart. En Hij, Jezus, zégt: 'Ik wil dat, word rein!' Meteen gaat de huidvraat weg en de man wórdt rein. Genezing en reiniging in één. En de man kan terug naar de

gemeenschap. Dat denkt hij althans. Hij denkt: nu ben ik er klaar voor om terug te keren naar die gemeenschap, ik ben gereinigd. Maar Jezus zegt: 'Gaeerst langs de priester. Laat die het reinigingsritueel volgens de wetten van Mozes uitvoeren. En, nog veel belangrijker, Jezus geeft de man het uitdrukkelijke gebod mee om er niet over te praten. Helaas, dat doet deze man wel, hij bazuïnt het uit wat er gebeurd is en geef hem eens ongelijk: zijn enthousiasme zal groot geweest zijn. Maar het geheimenis is hiermee doorbroken. Het geheimenis wordt openbaar op een manier die nou net niet de bedoeling was van Jezus. Want het moet niet gaan over een miraculeuze genezing, maar over de diepe ontferming die Jezus voor deze mens had.

Hoe het met deze mens, deze geneze man verder is gegaan weten we niet. Hij zal wel als een soort mirakel weer opgenomen zijn in de gemeenschap. De pers zal er wel veel aandacht voor hebben gehad.

Maar hoe het met Jezus verder gegaan is, weten wij wel. Hij heeft de last van die man op zich genomen, zoals Hij dat ook al had gedaan bij de schoonmoeder van Simon Petrus. Zo gaandeweg neemt Hij steeds meer de last op zich. En zal Hijzelf meer en meer de last op zich gaan nemen, zozeer dat Hijzelf uiteindelijk uitgestoten wordt uit de samenleving en buiten het samenleven van mensen gekruisigd wordt als de meest uitgestotene. En dat was Hij inmiddels ook wel al een beetje gewend geraakt, want aangezien steeds bekender werd wat Hij deed, en als een soort wonderdoener bekend stond, en die faam ging voor hem uit, moest Hij zich steeds meer terugtrekken op onherbergzame plaatsen, als was Hijzelf melaats.

De vaste 'Rots van mijn behoud', neemt de schuldenlast op zich, dat wil zeggen: alles waar mensen elkaar om veroordelen, uitsluiten en uitstoten, daar wordt Jezus solidair met hén, de uitgestotenen, steeds meer. Hij kiest de kant van de verworpenen. Dat doet Hij uit genade, de genade die de Eeuwige heeft geboden in zijn Thora, de genade die wij allen voor elkaar zouden moeten hebben, maar het zo vaak niet hebben, met al ons scherpe geoordeel en al onze betweterij.

De reiniging van de melaatse man is een heel kritisch verhaal dat Marcus ons vertelt. Het gaat niet zozeer om een genezingswonder, maar het is een spiegel over hoe mensen vaak met elkaar omgaan en dat is niet zelden ongenadig. Jezus stelt een teken, een voorbeeld, een krachtig gebaar van genade, door taboes te doorbreken en ongenadige systemen aan de kaak te stellen. Hij is ontferming, Hij wordt in zijn binnenste geraakt, Hij raakt aan, Hij laat zich in met de lotgevallen van mensen, Hij grijpt je vast, drukt je tegen zijn hart en laat je weten dat je er bij hoort: bij het genadige bestaan dat God ons gunt. Als voorbeeld om elkaar niet te laten vallen, maar elkaar met ogen van ontferming en liefde tegemoet te treden, het oordeel los te laten en in de mens die lijdt jouw medemens te zien. Een medemens dat het waard is om te leven, voluit en volkomen. Een mens, die ook jij bent, waard om te leven, voluit, volkomen en gereinigd door het levend water uit de Rots waaruit het leven welt.

Amen